

FITXA IDENTIFICATIVA**DADES DE L'ASSIGNATURA****Codi:** 33474**Nom:** Cooperació al desenvolupament i l'educació**Cicle:** Grau**Crèdits ECTS:** 4,5**Curs acadèmic:** 2026-27**TITULACIONS**

Titulació	Centre	Curs	Període
1306 - Grau Educació Social	Facultat de Filosofia i Ciències de l'Educació	4	Primer quadrimestre

MATÈRIES

Titulació	Matèria	Caràcter
1306 - Grau Educació Social	Cooperació al Desenvolupament i Educació	OPTATIVA

COORDINACIÓ

LAZARO LORENTE LUIS MIGUEL

MARTINEZ USARRALDE MARIA JESUS

LLORET CATALA MARIA DEL CARMEN

RESUM

La `Cooperació al Desenvolupament i Educació` pot considerar-se com una de les disciplines inserida dins de l'àrea sociocultural, i, des d'aquesta, el/l'educador/a social, ja sigui en ONGD, ja en entorns no formals d'educació, en sindicats i partits polítics, i a partir d'uns determinats coneixements, ha d'escometre plans i programes relacionats amb la cooperació al desenvolupament en educació i el desenvolupament local, d'una banda, o dur a terme programes vinculats a la sensibilització i a l'educació per al desenvolupament en connexió amb determinades temàtiques (defensa de drets humans, educació

per a la pau, etc.), per un altre.

A partir d'aquest eix s'articulen una sèrie de temàtiques que pretenen conèixer i posar en contacte a l'alumnat amb la realitat de les regions del Sud, des del Nord, i sota el reconeixement que dins del Nord també existeix el Sud i viceversa. A través d'aquestes temàtiques el/l'alumne/a va assimilant i compronent els processos històrics, socials, econòmics, culturals i polítics que envolten al concepte de desenvolupament i de la Cooperació al Desenvolupament cristal·litzada en l'Ajuda Oficial al Desenvolupament (AOD), alhora que descobreix les diferents maneres en què aquest últim cristal·litza en matèria educativa, ja sigui sectorialment (polítiques educatives als països del Sud) ja institucionalment (en funció de les accions dels diferents organismes educatius o dels processos de participació social sorgits des d'iniciatives com el Fòrum Social Mundial que se celebra des de 2001).

Al mateix temps, un altre dels objectius que pretén l'assignatura és contactar a l'alumne amb la realitat de l'Educació per al Desenvolupament a l'aula, de manera que es treballaran diverses temàtiques (interdependència, imatges del Sud, *cabildeo*, etc.) relacionades amb l'anterior, alhora que s'introduirà la metodologia per a la realització de projectes de cooperació educativa a través del Marc Lògic de Projectes (MLP).

CONEXIMENTS PREVIS

RELACIÓ AMB ALTRES ASSIGNATURES DE LA MATEIXA TITULACIÓ

No s'ha especificat restriccions de matrícula amb altres assignatures del pla d'estudis.

ALTRES TIPUS DE REQUISITS

L'assignatura de `Cooperació per al Desenvolupament i Educació, constitueix una de les disciplines que conjuntament amb altres (`Pedagogia per a la inclusió social, `Educació per a la sostenibilitat, l'Educació per a la salut i prevenció de les conductes addictives, `Intervenció i mediació educativa, etc.) aporta coneixements per a l'alumnat d'acord amb les diferents àrees que es configuren com a alternatives en els escenaris laborals: l'àrea socioeducativa, l'àrea sociocultural, l'àrea del menor i l'àrea de prevenció.

L'assignatura de `Cooperació per al Desenvolupament en Educació manté llaços evidents amb altres disciplines que l'alumne pot haver cursat abans/al mateix temps i li confereix cert bagatge conceptual que ajudarà a consolidar els marcs teòrics d'anàlisi i estudi: `Educació Internacional i `Educació Social

Comparada, entre les més significatives. Ara bé, la finalitat que la singularitza ve donada d'alguna manera pel seu objecte d'estudi: l'atenció que recau sobre el vessant socioeducativa dels denominats `països en desenvolupament i la seva evident relació amb les polítiques que poden realitzar-se des dels països desenvolupats sobre aquest tema.

COMPETÈNCIES / RESULTATS D' APRENTATGE

1306 - Grau Educació Social

Capacitat crítica i autocrítica.

Capacitat d'anàlisi i síntesi.

Capacitat d'aprenentatge autònom al llarg de la vida.

Capacitat d'organització i planificació.

Capacitat d'utilització de les TIC en l'àmbit d'estudi i en el context professional.

Capacitat de comunicació professional oral i escrita en les llengües pròpies de la Universitat de València.

Capacitat de gestió de la informació.

Capacitat de resolució de problemes i presa de decisions.

Capacitat de treballar en equips multi- i interdisciplinaris.

Capacitat per a desenvolupar, promoure i dinamitzar habilitats de comunicació interpersonal.

Capacitat per a realitzar investigació educativa en diferents contextos.

Comprendre els referents teòrics que constitueixen l'ésser humà com a protagonista de l'educació.

Compromís ètic actiu amb els drets humans, la igualtat entre homes i dones i la sostenibilitat.

Conèixer els principis i fonaments de l'atenció a la diversitat.

Conèixer i comprendre els sistemes educatius i formatius actuals en el context internacional.

Elaborar i interpretar informes tècnics, d'investigació i d'avaluació sobre accions, processos i resultats educatius.

Identificar i emetre judicis raonats sobre problemes socioeducatius per millorar la pràctica professional en contextos no formals.

Que els estudiants hagen demostrat posseir i comprendre coneixements en una àrea d'estudi que parteix de la base de l'educació secundària general, i se sol trobar a un nivell que, si bé descansa en llibres de text avançats, inclou també alguns aspectes que impliquen coneixements procedents de l'avantguarda del seu camp d'estudi.

Que els estudiants puguen transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.

Que els estudiants sàpien aplicar els seus coneixements al seu treball o vocació d'una forma professional i posseïsquen les competències que solen demostrar-se per mitjà de l'elaboració i defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seua àrea d'estudi.

Que els estudiants tinguen la capacitat d'arreglar i interpretar dades rellevants (normalment dins de la seua àrea d'estudi) per emetre judicis que incloguen una reflexió sobre temes rellevants d'índole social, científica o ètica.

Realitzar estudis prospectius i avaluatius sobre característiques, necessitats i demandes educatives.

Reconeixement i respecte per la diversitat i foment de la interculturalitat.

DESCRIPCIÓ DE CONTINGUTS

1. Cooperació per al Desenvolupament i Educació per al Desenvolupament

El primer tema té un caràcter propedèutic i eminentment terminològic: pretén diferenciar i alhora deduir els trets idiosincràtics de dos conceptes neuràlgics per a aquesta assignatura: la `Cooperació al Desenvolupament en Educació, i la `Educació per al Desenvolupament. Al mateix temps, té la intenció de revisar tant diacrònicament com sincrònicament l'evolució dels corrents i tendències de la Cooperació al Desenvolupament fins als nostres dies.

2. Models de desenvolupament i educació

Aquest tema resulta fonamental per poder interpretar bona part de les claus polítiques i socioeducatives de les actuals polítiques de cooperació al desenvolupament: revisa des de quin prisma heurístic pot llegir-se el concepte de desenvolupament, vinculant-ho amb el vector educatiu, i desenvolupa quins han estat, dins de cadascuna de les interpretacions (econòmica, social, humana i sostenible, política i fins i tot cultural), els models més significatius que la representen, reconeixent, d'aquesta manera, com un mateix concepte pot donar lloc a diferents representacions de cooperació al desenvolupament en educació i, per descomptat, a diverses maneres de plasmar-ho en la pràctica.

3. La Ajuda Oficial al Desenvolupament i la Educació

La AOD (Ajuda Oficial al Desenvolupament) constitueix l'instrument per excel·lència de la cooperació al

Desenvolupament en tots els àmbits: sorgeix en 1972 per part de Nacions Unides i des d'un principi s'estableix un consens mundial sobre aquesta quantitat: 0,7% sobre el PIB de tots els països desenvolupats.

En aquest tema es radiografiarà la realitat de la AOD a nivell internacional, a nivell de la comunitat valenciana i finalment dels ajuntaments (el que s'ha vingut coneixent com a 'ajuda descentralitzada'), atenent tant als instruments i modalitats de cooperació com als protagonistes que en ella entren a formar part.

També s'analitza en el mateix la situació actual existent en països tant desenvolupats com en desenvolupament marcada per la globalització que afecta a tots els escenaris de la vida, dels quals el socioeducatiu és un d'ells, però no l'únic.

4. Enfocament de Gènere en Cooperació al Desenvolupament

El treball de la cooperació a partir de la perspectiva de gènere constitueix una tendència tan institucionalitzada de la cooperació al desenvolupament que té els seus propis models i metodologies de treballar des de la mateixa. Partint d'aquesta premissa, aquest tema té un doble vessant: d'una banda, pretén analitzar quin ha sigut l'evolució de les polítiques de cooperació al desenvolupament des de la perspectiva de gènere, i treballa des de quins models i terminologies es contempla aquesta perspectiva (el model GED-gènere en Educació i el model MED-dona en educació). D'altra banda, s'analitzarà quins són les principals xifres entorn del desenvolupament i la situació de la dona en el món per a aterrar en quins són els principals obstacles i reptes que en els diferents països del món, especialment en els països en desenvolupament, ha d'afrontar la dona en el seu camí al desenvolupament humà i sostenible, a més el seu dret intrínsec al desenvolupament i, per tant, a l'educació.

5. Empoderamiento, educació i participació de ONGD

El 'empoderamiento' constitueix una de les eines clau perquè els pobles dels països en desenvolupament aconseguisquen fer efectiu el seu dret a l'educació i a la participació, en sensu lato. Per açò, des de cooperació al desenvolupament s'analitzen com cristal·litzen les polítiques de empoderamiento (que sorgeixen d'una manera clara vinculades a l'educació popular i d'adults, de la mà de Freire) en l'actualitat, des de l'anàlisi sociopolítica d'experiències de compensació educativa i discriminació positiva realitzada a poblacions en risc de marginació social: el programa de les 900 escoles, les escoles Fe i Alegria, el programa Borsa Escola, l'Escola Nova Colombiana, l'experiència zapatista o la dels Camperols Sense Terra (*MST) constitueixen bons exemples de l'apuntat.

També el empoderamiento s'aconsegueix a partir de la participació massiva dels i les ciutadanes i la seua capacitat per a transformar el món, com ho mostra la consolidació del Fòrum Mundial de l'Educació des de 2001 i el seu impacte en el món actual.

Finalment, a tenor també de la importància de la participació, s'analitza quin és el paper actual de les Organitzacions No governamentals per al Desenvolupament (conegudes en les seues sigles, ONGD) i també quin és el rol del voluntariat en els escenaris actuals.

6. Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS): cap a un model de convivència més inclusiu i respectuós

L'any 2000 es van reunir en l'Assemblea General de l'ONU l'anomenada Cimera del Mil·lenni. En aquesta cimera es va acordar establir uns objectius (ODM) i metes mesurables, amb terminis definits, assumint un compromís per combatre la pobresa extrema i la fam, l'analfabetisme, la discriminació de gènere, la mortalitat infantil i materna, la degradació del medi ambient i malalties com el VIH / SIDA, fomentant una aliança mundial que destinés recursos humans i econòmics per al desenvolupament. Tenint 2015 com a termini límit, es van establir 8 objectius del mil·lenni amb 21 fites concretes. L'any 2015 es va adoptar l'Agenda 2030 de Desenvolupament Sostenible, que inclou les lliçons apreses dels ODM, i fixa 17 Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) i les metes en què aquests es concreten i dona un termini de 15 anys per a la seua consecució. Aquests objectius constitueixen l'element central dels esforços internacionals per traçar les polítiques de manera més responsable, i per proporcionar un full de ruta que beneficie tant a les persones com al planeta.

L'ODS 4 Educació de qualitat preten garantir una educació inclusiva, equitativa i de qualitat i promoure oportunitats d'aprenentatge durant tota la vida per a tots. L'objectiu del tema es oferir a l'alumnat una primera aproximació a la visió, continguts i implementació de l'Agenda 2030, propiciar un debat reflexiu sobre els ODS per generar pensament crític i una educació transformadora i reflexionar sobre la importància de l'educació social per a la consecució del ODS

VOLUM DE TREBALL (HORES)

ACTIVITATS PRESENCIALS

Activitat	Hores
Teoria	30,00
Pràctiques a l'aula	15,00
Total hores	45,00

ACTIVITATS NO PRESENCIALS

Activitat	Hores
Assistència a altres activitats	2,00
Elaboració de treballs individuals o en grup	0,00
Estudi i treball autònom	45,00
Preparació de classes	3,50
Preparació d'activitats d'avaluació	14,00
Resolució de casos pràctics	3,00
Total hores	67,50

METODOLOGIA DOCENT

Metodologia docent

- Classes teòriques (i la seva preparació): lliçó magistral.
- El.laboració de diaris personals de treball.
- Treball en grup (i la seva preparació): treball cooperatiu i per projectes.
- Seminaris: Lectura, estudi i debat d'entorn de temes guiats pel professor
- Tallers (i la seva preparació): Treballs de grup; debats; elaboració d'informes; estudi de casos, resolució de problemes, elaboració de programes i materials.
- Tutories (i la seva preparació): Entrevista personal dels agents implicats o consulta electrònica (a través d'aula virtual, e-mail, fòrums, etc.).
- Preparació i realització examen Treballo individual de l'alumne. Anàlisi, síntesi, reflexions.

AVALUACIÓ

Sistema d'avaluació de l'assignatura

L'alumnat serà avaluat a partir de diferents metodologies: diari de classe, exposicions de grup, projectes de cooperació al desenvolupament, dossier de tallers, etc. És sistema d'avaluació serà coherent amb la metodologia utilitzada, i constarà de diferents percentatges proporcionals a la importància concedida a cadascuna.

Criteris d'avaluació

Teoria:

- ¿ Domini de la terminologia específica i precisió conceptual.
- ¿ Claredat en l'exposició escrita i capacitat de síntesi.
- ¿ Exposició ordenada, sistemàtica i documentada dels continguts de la disciplina.
- ¿ Elaboració personal, crítica i fonamentada de l'après.
- ¿ Correcció gramatical i sintàctica de l'expressió.

Treballs en grup:

- ¿ Assistència a classe
- ¿ Participació activa, compromís i interès
- ¿ Qualitat dels treballs presentats: adequació als conceptes teòrics explicats, elaboració, originalitat, incorporació d'informació addicional, etc.
- ¿ Compliment dels terminis de lliurament establerts.
- ¿ Claredat de l'exposició, organització de les idees, capacitat de síntesi.
- ¿ Riquesa, originalitat i pertinència de les idees i opinions personals.

La realització fraudulenta de proves d'avaluació i el plagi en treballs d'avaluació seran considerats conforme al Reglament d'avaluació i qualificació de la UV (ACGUV 108/2017) i al Protocol d'actuació davant pràctiques fraudulentes (ACGUV 123/2020).

L'ús de tecnologies (inclosa IA), que no siga prèvia i expressament autoritzat pel professorat, per a confeccionar materials d'avaluació, permetrà que aquests no siguen considerats com d'autoria pròpia i seran tractats segons la reglamentació vigent i el Codi de Convivència i Bones Pràctiques de la UV (ACGUV 300/2023, DOGV, núm. 9747/18.12.2023).

BIBLIOGRAFIA

Referència b1: BONI, ALEJANDRA, BELDA-MIQUEL, SERGIO y CALABUIG, CAROLA (2020). Educación para la ciudadanía global crítica. Madrid. Síntesis.

Referència b2: ALCARAZ, ANA y ALONSO, PAMELA (2019): La contribució de las universidades a la Agenda 2030. Disponible en <https://ir.uv.es/B1HDiNM>

Referència b3: MARTINEZ USARRALDE, MARÍA JESÚS (ed.) (2011): Sentipensar el Sur. Cooperación al desarrollo y educación. Valencia: Patronat Sud-Nord y Servei de Publicacions de la Universitat de València.

Referència b4: Martínez Usarralde, M. J., Catalá, C.; Grau-Vidal, R., & Conchell-Diranzo, R. (2024). Transformación: Cuando la Educación para la Ciudadanía Mundial encontró a los ODS. Encuentros, Revista de Ciencias Humanas, Teoría Social y Pensamiento Crítico, 44. Enero-abril, 13-33.

Referència b5: PÉREZ DE ARMIÑO, K. (dir.) (2002): Diccionario de acción humanitaria y cooperación al desarrollo. Barcelona. Hegoa-Icaria.

Referència c1 LÁZARO, L.M. Y MARTÍNEZ-USARRALDE, M.J. (2025) (Eds.), Educación para la ciudadanía mundial. Enfoques teóricos y desarrollos prácticos. Tirant Lo Blanch.

Referència c2 V PLAN DIRECTOR DE LA COOPERACIÓN VALENCIANA 2021-2024. Generalitat Valenciana. <https://ir.uv.es/CIQ85MO>

Referència c3 Ley 1/2023, de 20 de febrero, de Cooperación para el Desarrollo Sostenible y la Solidaridad Global. Boletín Oficial del Estado, 21 de febrero de 2003.

<https://www.boe.es/eli/es/l/2023/02/20/1/con>

Referència c4 MUÑOZ, J., & MONTANÉ, A. (2022). Construir puentes entre la justicia global y la educación transformadora. Revista Izquierdas, 51, 1-18.

Referència c5 MARTÍNEZ-USARRALDE, M.J., & LLORET-CATALA, C. (2020). Odeseizar la educación y la cooperación al desarrollo en España: una mirada internacional a la AOD y al ODS 4. *Educar*, 2(56), 333-348.

<https://doi.org/10.5565/rev/educar.1099>

Referencia c6 LLORET-CATALA, C., BOTELLA-MARTÍNEZ, M., ALCANTUD-DÍAZ, M., & SORIANO-DEL-CASTILLO, J. M. (2021). Por una ciudadanía global e intercultural de acuerdo con los Objetivos de Desarrollo Sostenible. *Revista Conrado*, 17 (78), 7-15.

Referencia c7 MILLÁN, N. (coord.) (2020). Luchas, resistencias, re-existencias y sentipensares a partir de iniciativas populares y de participación de mujeres en el sur global desde las epistemologías del sur y el feminismo decolonial. Fundación Alianza por los Derechos, la Igualdad y la Solidaridad Internacional.